

TOPORIŠIČEV TERMIN *REČENICA* IN ŠIRINA POLJA STAVČNE FRAZELOGIJE V SODOBNIH RAZISKAVAH

Matej Meterc

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana

UDK 811.163.6'373.7:929Toporišič J.

Vpliv Jožeta Toporišiča na slovensko frazeologijo je mnogostranski. V našem prispevku se bomo osredotočili predvsem na pojem *rečenica*, ki ga je Toporišič uvedel v pojmovni dvojici s terminom *reklo*. Izraza sta iz slovenske frazeologije po uveljavitvi termina *frazem* namesto Toporišičevega termina *frazelogem* v 90. letih postopoma izginila. V prispevku izpostavljam raziskovalne vrzeli, ki se v slovenski pa tudi svetovni frazeologiji pokažejo, če upoštevamo širino nekdanjega termina *rečenica*, ki ga danes po našem mnenju najbolje opiše izraz *stavčni frazem*.

frazeologija, frazem, terminologija, stavčna frazeologija, paremiologija

Jože Toporišič influenced Slovene phraseology in many ways. This paper focuses on the notion of *rečenica*, which was introduced by Toporišič along with the terminological expression *reklo*. In the nineties this terminological pair was – along with the main term *frazelogem* – replaced by the terminological expression *frazem* (phraseme). Attention is drawn to the research gaps within phraseology which become visible if we take into account the width of what was described as *rečenica* in the older Toporišič terminology and which is now best described by the term sentential phraseme.

phraseology, phraseme, terminology, propositional phraseology, paremiology

1 Namen obravnave Toporišičevega frazeološkega termina

Jože Toporišič je v prvem z vidika jezikoslovja znanstvenem frazeološkem članku (Toporišič 1973/1974: 274) predlagal delitev krovnega termina frazeologem na terminološki par *reklo* in *rečenica*. Frazeološki fond je razčlenil približno na to, kar sodobna frazeologija z upoštevanjem skladijske zgradbe frazemov imenuje besednozvezni ter stavčni frazemi (prim. Jakop 2006: 39; Kržišnik 1994: 8, 2013: 18). Termin *rečenica* Toporišič izenačuje z oznako *stavčni frazeologem* in mu pripisuje stavčno strukturo oziroma strukturo povedi. To izenačevanje je v slovenskem jezikoslovju že naletelo na kritiko, »saj se tudi stavčni frazemi (tj. tisti s predikacijo) lahko povsem normalno vključujejo v povedi« (Kržišnik 1994: 8). Poudarimo, da je delitev več in da je bolj natančna dvojna delitev N. Jakop (2006: 39), ki po skladijski zgradbi frazeme deli na besednozvezne in stavčne, po skladijski vlogi pa na stavčnočlenske in nestavčnočlenske. Poleg pogostega prekrivanja skladijske zgradbe in skladijske vloge v frazeološkem fondu ta delitev zajame primere stavčnih frazemov, ki so po skladijski zgradbi stavčni frazemi z zunanjo vezljivostjo, a so

stavčnočlenski (npr. *kamen se odvali od srca komu*) in nestavčnočlenske frazeme s statusom povedi (npr. *Človek božji*) (prav tam: 61). Pri definiranju rečenice se je Toporišič desetletje po prvem frazeološkem terminološkem članku bolj kot na stavčno zgradbo oprl na status povedi:

Razlika med tema dvema vrstama frazeologemov ni morda v prisotnosti ali odsotnosti prisojevalne sintagme, temveč ravno v tem, da se prva vrsta, kadar je prisojevalna (predikativna), v povedi določa (modificira) glede osebe, časa, spola in sklona (vsaj v večini), medtem ko je druga že povedna v našem pomnilniku (spominu) (Toporišič 1985: 33).

Argumentirali bomo, zakaj je pomembno vedeti, kaj vse je Toporišič opisoval s terminom rečenica in kaj se je z njim v nadaljevanju zgodilo. Z epistemološko presojo želimo po eni strani prispevati k metajezikovnemu vedenju o rabi terminov z vidika raziskovalne dinamike stroke, po drugi strani pa ugotoviti tudi kaj več o frazemih kot takih. Kot že v prispevku o izrazih za stavčne frazeme (Meterc 2016a: 181) tudi tu poudarimo, da ne zagovarjamo rabe termina *rečenica* v sodobni frazeologiji. Opustitev tega izraza je zanimivo primerjati z opustitvijo Toporišičevega termina *frazelogem* v slovenskem jezikoslovju, ki je bil neposrečen že v osnovi (Kržišnik 2013: 19). Namen našega prispevka je najprej pokazati, kako široko polje frazemov je Toporišič s terminom *rečenica* označeval in kje je naletel na težave ali celo kontradikcije, ter prikazati, na kakšen način se je v slovenskem raziskovalnem okolju ta termin opustil, ob tem pa postopno razkrivati raziskovalne vrzeli, ki so s tem dogajanjem povezane. To bomo podkrepili s primeri prehodnih in mejnih pojavnosti v frazeologiji ter pokazali, kako kljub koristnosti tipizacij pretirano osredotočanje na tipične (v primeru pregovorov pa tudi na družbeno favorizirane) pojavnosti deluje zaviralno. Argumentirali bomo, zakaj namesto tega zagovarjamo proučevanje frazeologije kot kontinuuma, v katerem poleg paremioloških enot, ki spadajo v okvir folklornih žanrov (prim. Mlacek, Đurčo 1995; Stanonik 2008), obstaja še vrsta stavčnih frazemov, ki ne spadajo v paremiologijo, saj jim govorniki ne pripisujejo žanrskih značilnosti, kar se odraža tudi v tem, da tovrstne stavčne frazeme (npr. *Ostalo je zgodovina*) v besedilih ne spremljajo tipična žanrska uvajalna sredstva (Meterc 2016a: 187, 2016b).

2 Kaj vse je označeval termin *rečenica* v Toporišičevi terminologiji

V nekaterih slovanskih frazeologijah so termini za to, kar je Toporišič označil kot *rečenica*, že dlje časa ustaljeni, npr. *vetnálpropozičná frazéma* v slovaški in češki (Mlacek, Đurčo 1995: 105) ter *rečenični frazem* v hrvaški frazeološki stroki (Menac-Mihalić 2007: 26). Kot povzame E. Kržišnik (2013: 18), je Toporišič v frazeologijo upravičeno vključil tudi stavčne stalne zveze, vendar pa mednje glede na nekatere navedke neupravičeno prištel neustaljene citate. Izpostavimo, da Toporišič (1973/1974: 274–275) med primeri rečenic ne navaja le enostavnih (*Bolni zdravega nosi*) ter večstavčnih paremioloških enot oziroma paremij (*Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade*),¹ ampak tudi dialoške: *Mož, jejte repo, da boste imeli ženo lepo. Mož: Če*

¹ Izraz paremija smo v doktorskem delu (Meterc 2014: 24) po zgledih iz svetovne frazeologije predlagali kot enobesedno terminološko ustreznico paremiološki enoti.

snem tudi kad in obroče, me nobena vzeti noče. S tem se dotika tudi spektra »daljših paremij« (Permjakov 1970: 90), širše gledano pa *intersubjektivnih frazemov* (Čermák 2001: 441). Intersubjektivnost je sicer značilna tudi za zgornjo mejo pragmatičnih frazemov, npr. *Dober tek! Hvala enako.* (Jakop 2006: 165) Med paremijami, ki s pripovedno zgradbo že mejijo na šale, omenimo še wellerizme in antipregovore, ki jim je bilo v slovenski frazeologiji že posvečene nekaj pozornosti (Babič 2010; Meterc 2013: 364, 2014: 34, 2016a: 183), pogrešamo pa obravnavo t. i. šaljivih odgovorov, kakršen je za vprašanje *Koliko je ura?* npr. *Toliko, kot včeraj ob istem času* (Permjakov 1988: 87–88). Wellerizmi za marsikaterega frazeologa predstavljajo rob frazeologije, vseeno pa se, tako kot N. Jakop (2006: 25), ne moremo strinjati z raziskovalci, ki jih med frazeme zaradi njihove nadstavčnosti ne prištevajo. Pestrost naštetih in še drugih paremioloških žanrov (frazeologizirani slogani, splošnice, napotila), ki so prisotni med slovenskimi govorniki, nam je potrdila sociolingvistična raziskava (Meterc 2014: 58–63), preverili pa smo jo tudi v jezikovnem korpusu Gigafida (Meterc 2016a: 186).

Frazeologijo je na prelomu 20. in 21. stoletja poleg korpusnega jezikoslovja najbolj zaznamoval pragmatični pristop (Kržišnik 2013: 22); tako k frazemom na splošno kot posebej k pragmatičnim frazemom (Kržišnik 1994; Stramljič Breznik 2001; Jakop 2003, 2006), za katere je značilno, da imajo skrajne oblikoslovnoskladenjske omejitve (Jakop 2003: 112) in pragmatični pomen (Kržišnik 2007: 141) z ustaljeno in leksikalizirano rabo v točno določenih okoliščinah oz. ustaljeno funkcijo (Jakop 2006: 44). Že v 80. letih Toporišič (1985: 33) med rečenicami poleg paremij našteva tudi enote, kakršne so *Bog pomagaj*, *Bog daj srečo* in *Za božjo voljo*. Z zadnjim primerom se Toporišič odmika od definicije rečenice kot enote s stavčno strukturo. Kot smo opozorili že v uvodu, pa nestavčnočlenske frazeme s statusom povedi lepo zajame podrobnejša delitev N. Jakop (2006: 39, 61). Toporišiča zanima širok spekter frazeologije, kar je razvidno iz njegovega prispevka o *dvojčičih*, med katerimi najdemo pragmatične frazeme (npr. *Trapa trapasta!*), kar je še en primer nestavčnočlenskega frazema, ki lahko nastopa kot samostojna poved. Med pragmatičnimi frazemi N. Jakop (2006: 127–131) obravnava primere soobstajanja istega frazema na obeh ravneh. Navaja enoto *častna beseda*, ki deluje tako na besednozvezni kot tudi na stavčni ravni kot pastavčna poved. V tem se sodobna frazeologija pri razvrščanju enot med besednozvezne in stavčne frazeme razlikuje od Toporišičevih meril, za katera je bila bistvena struktura stavka, zaradi katere je primere, kakršna sta *Pri moji veri* ter *Kje neki* (Toporišič 1973/1974: 277), uvrstil med frazeološke členke in medmete oz. med rekla.

3 Razlogi za zožujočo rabo termina in njegovo opustitev ter raziskovalne vrzeli

Ko se je frazeologija po svetu (predvsem v okviru slavistike) začela uveljavljati kot samostojna disciplina, je svojo pozornost najprej usmerila predvsem na besednozvezne frazeme. Zanimanje za žanrski del stavčne frazeologije oz. paremiologijo in njen središčni žanr – pregovor – je bilo okrepljeno že pred tem; ne le zaradi prestižnega statusa, ki ga tej vrsti jezikovnih izrazov prinaša njihova moraličnost, temveč

tudi zaradi zanimanja, ki mu ga je v drugačnem kontekstu namenjala slovstvena folkloristika. Ko je na prelomu 80. in 90. let Erika Kržišnik (1987) sprožila internacionalizacijo slovenske frazeološke terminologije z uvedbo termina *frazem*, je raziskovalni kontekst, ki smo ga opisali, temu, kar je Toporišič imenoval *reklo*, avtomatično pripisal status frazema, ki ga je pogosto spremljal prilastek *besednozvezni*, včasih pa tudi *ne*, *rečenico* pa so raziskovalci začeli poljubno zamenjevati z žanrsko oznako *pregovor* ali pa jo uporabljati v zoženem pomenu, kot da gre izključno za pregovore. K frazeologiji skušamo pristopati kot k skupini pojavnosti, v kateri tako v vlogi govorcev laikov kot v vlogi raziskovalcev trčimo na niz jeder, obrobij in prehodnih pojavnosti (Meterc 2014: 20). Glede tega pestrega niza smo že v doktorskem delu (Meterc 2014) pritrdili Čermákovemu (2001: 93) opozorilu o premajhnemu posvečanju pozornosti nepregovornim tipom. V navezavi na to smo izpostavili (Meterc 2014: 25–26), da je sicer središčni položaj pregovorov v paremiologiji kot žanrskem sistemu utemeljen tako z družbenim prestižem zaradi posredovanja naukov kakor tudi z njihovo številčnostjo med preostalimi paremijami (Permajakov 1988: 84), v širši stavčni frazeologiji, ki zajema tudi neparemiološki spekter, pa jim središčnega položaja ne moremo prisoditi, ker ga z vidika številčnosti v tem okviru ne dosejajo; vzpostavljanje hierarhije med tipi frazemov zgolj z vidika poučnosti pa po naši oceni v jezikoslovju ni zadosten argument. Predstavo, da frazeološki fond sestavljajo le (besednozvezni) frazemi in pregovori, ter zanemarjanje pestre množice stavčnih frazemov, ki obstajajo poleg pregovorov, je v kontekstu sodobnih frazeoloških raziskav težko sprejeti. V nadaljevanju bomo predstavili še nekaj razlogov, zaradi katerih tako dojemanje frazeologije deluje zaviralno. Tako optiko odraža tudi spekter frazeologije, ki je zajet v *Slovarju slovenskih frazemov* (Keber 2011). Avtorjevo zamejitev vsebine slovarja na ožjo frazeologijo brez stavčnih frazemov in hkratno vključevanje nekaterih pregovorov vanj kritizira npr. Rojs (2012: 210).

Ta za frazeologijo značilna zožitev raziskovalnega zanimanja, hkrati pa nenehni poskusi njenega preseganja, se kažejo tudi v slovenski frazeološki stroki, in to že v njenih terminoloških osnovah, ki se jih je lotil Toporišič. Paremiologijo tako umešča v (stavčno) frazeologijo oz. med rečenice (Toporišič 1973/1974: 274): »Naše izročilo prišteva torej k frazeologiji tudi pregovore, reke, prilike ipd., po našem mnenju upravičeno; jasno pa je, da so frazeologemi te vrste v primeri z nestavčnimi nekaj posebnega.« Kljub temu da določene paremiološke žanre omeni, pa njihovo sistematizacijo prepušča drugim. Osredotočanje na pregovor in raba laičnih oznak v raziskovalnem okolju sta verjetno botrovala temu, da je v *Enciklopediji slovenskega jezika* (1992) vseeno predlagal definicijo *reka*, in sicer kot »frazeeologema tipa rečenice«, ki mu je pripisal dve lastnosti. Prva je manko pregovornosti, za katero je po Toporišiču (1992: 210) značilen svetovnonazorski značaj, kar je, kot smo že ugotavljali (Meterc 2016a: 186), stalnica tako v laični kakor tudi strokovni rabi te oznake. Toporišič je verjetno ravno zaradi zavedanja, da definicija ne more biti postavljena samo na manku pregovornosti, rekom pripisal merilo znanega avtorstva, kar pa je bilo neposrečeno, ker je, kot smo pokazali (Meterc 2016a: 187), merilo avtorstva nekaj, kar ne presega le žanrskih oznak (*Le čevlje sodi naj Kopitar in Kocka je padla*), temveč tudi prag

paremiologije, in je prisotno tudi v sferi pragmatičnih frazemov (npr. pri citatni enoti *Vozí, Miško*). V svetovni frazeologiji pa najdemo bolj prepričljive razmejitve reka in pregovora (prim. Mlacek 1983: 138) ter tudi bolj celostne obravnave krilatic (prim. Grzybek 1994: 293–294; Djadečko 2007). Že ko smo v starem tisku ter v korpusu Gigafida spremljali laično rabo oznake *rek*, smo ugotovili, da značilnosti rabe tega izraza lahko razložimo s središčnim položajem pregovora med paremiološkimi (žanrskimi) tipi stavčnih frazemov (Meterc 2016a: 186). O odsotnosti definicije reka je bilo govora že v okviru folkloristike (Stanonik 2008: 149), izpostavljamo pa jo tako z vidika razmejitve med sistemom laičnih in terminoloških oznak (Meterc 2016a) kakor tudi z vidika empirične določljivosti meje med paremiološkimi in neparemiološkimi stavčnimi frazemi (Meterc 2016b), pri katerem ponujamo nekaj metodoloških smernic. Tako pri *pregovoru* kakor tudi *reku* gre v Toporišičevi enciklopediji za oznaki posameznih žanrov, ki sta v podpomenskem razmerju do termina *rečenica*, ki je na tem mestu definirana kot »stalna besedna zveza stavčnega tipa z rangom povedi, redko tudi dveh povedi« (Toporišič 1992: 251). Obenem pa med zgledi poleg dveh pregovorov in večpovedne enote, ki jo je že navajal (Toporišič 1973/1974: 275), najdemo enoto *Mi o volku, volk iz gozda*, ki jo po merilu opisa modela situacije brez poučne poante (Mlacek 1983: 138) oz. tega, kar Toporišič (1992: 210) v definiciji pregovora označuje kot »svetovnonazorski značaj«, lahko uvrstimo med reke.

Poleg neenakomerne raziskanosti različnih paremioloških žanrov ter nežanrskih stavčnih frazemov se posvetimo še vidikom, ki presegajo žanrskost, ter različnim prehodnim pojavnostim. Že omenjeni dejavnik avtorstva, ki je v različnih merah pripisovano, določljivo pa tudi uzaveščeno pri različnih enotah (Meterc 2013: 370, 2016a), presega žanrske meje in tudi mejo med besednozveznim in stavčnim (Grzybek 1994: 296) ter žanrskim (paremiološkim) in neparemiološkim. Včasih je frazem v rabi prisoten, preden postane krilatica (Grzybek 1994a: 294), kot v primeru *Le čevlje sodi naj Kopitar*, ki ga govorniki povezujejo predvsem s Prešernovo pesmijo, v danes malo poznani podobi *Čevljar, ostani pri svojem kopitu* pa je bil verjetno prisoten že prej, najdemo pa ga tudi v drugih jezikih (Meterc 2014: 161–162). V slovenščini so premalo raziskani primeri konverzije oz. prestopov iz enega paremiološkega žanra v drugega, o katerih piše Permjakov (1970: 147). Wellerizmi npr. lahko mejijo na kratke šale, včasih pa tudi na antipregovore, kar se pokaže v razliki med oblikama *Vsak po svoje, je rekel tisti, ki je kravo s svedrom drl* (Pavlica 1960: 536) ter devetimi navedki *Vsak po svoje, Bohinjec pa s svedrom* v anketi za izdelavo paremiološkega minimuma (Meterc 2014). Omenimo še prestop iz žanra vrače v pragmatični frazem v primeru *Moram potrkati* (Meterc 2014: 34). Menimo, da se pri frazemih, kakršna sta *Lepo po vrsti, kakor hiše v Trsti* ter *In tako naprej in tako nazaj* kaže proces, ki bi ga lahko označili kot delno depragmatizacijo, kar pomeni, da prvotno povsem pragmatični frazemi z ustalitvijo parodičnih posegov, ki so značilni tako za neustaljene kakor za ustaljene antifrazeme nasploh (Meterc 2016a: 183), pragmatično funkcijo delno še ohranijo, vendar prevladata humorna in ornamentalna funkcija, ki sta značilni za folklorne obrazce (Permjakov 1988: 87–88). Z ločevanjem paremiologije od stavčnih frazemov, ki nimajo paremioloških lastnosti oz. jih ne prištevamo

k enotam z značilnostmi folklornih žanrov, je povezano tudi vprašanje meje med reki in neparemiološkimi stavčnimi frazemi, ki niso popolnoma pragmatični (npr. *Ostalo je zgodovina*), za določanje katere predlagamo indice uvajalnih sredstev in pogostnostnih intervalov (Meterc 2016b: 80). Tudi določanje meje med stavčnim, besednozveznim in enobesednim je dokaj zahtevno. Poleg medravninskih pretvorb so v jeziku prisotni tudi primeri soobstajanja frazema na obeh ravneh, ki smo jih že omenili v drugem poglavju, omenimo pa še prikrito večbesednost (Jakop 2006: 36–37). Toporišič (1973/1974: 277) je npr. navajal *ne bodi ga treba* med t. i. frazeološkimi samostalniki, frazeologi (Kržišnik 1994: 42; Jakop 2006: 37) pa argumentirajo, da pravopisna pravila v primeru sklopov ne morejo biti merilo, ali nekaj je frazem ali ne. V frazeologiji se odpira tudi vprašanje enobesednih variant stavčnih frazemov (Kopřivová, Hnátková 2014: 164), npr. *Figo* kot elipsa vzorca *Figo pa X* (Meterc 2016b: 79). Navedimo medjezikovni funkcijski ustreznici: slovenskemu pragmatičnemu frazemu *Bomo videli* ustreza slovaški *Uvidíme*, da gre v obeh jezikih za enoti z ustaljeno funkcijo, pa kaže tudi dejstvo obstoja wellerizmov s to enoto v obeh jezikih (Meterc 2014: 144). Toporišič (1973/1974: 274–275) je konceptu enobesednih frazemov v klasični frazeološki optiki, ki se je ukvarjala predvsem z besednozveznimi frazemi, nasprotoval, a tu ne gre za vprašanje meje med enobesednim idiomom in besednozveznim frazemom, kot npr. pri leksemu *dobrosrčnost* in frazemu *imeti dobro srce*. Za primer navedimo še variante pragmatičnih frazemov *Pa basta* in *Basta* ter *Pa pika* in *Pika*. Gre za drugačen status enobesednosti, ker zanjo že povedni okvir predstavlja specifične (in morda dovolj frazeološke) omejitve.

4 Sklep

V frazeoloških razpravah se je Toporišič izkazal za prodornega misleca, ki je skušal zajeti to področje kot pestro celoto. Ker se ni ukvarjal samo z izbranimi primeri in golo deskripcijo jezikovnih fenomenov, je zastavil nekatera za frazeologijo še danes zanimiva vprašanja. Spodbujal je tudi k zbiranju, odkrivanju in zapisovanju novih frazemov (Toporišič 1985: 31, 1996: 271), ker je bil mnenja, da »stalne besedne zveze še niti približno niso zbrane«, in tudi sam obravnaval frazeme iz različnih virov ter lokalnega govornega okolja (Mostec). Frazeologi lahko v Toporišičevih delih najdemo spodbudo k inovativnim pristopom in zapolnjevanju raziskovalnih vrzeli tudi v sodobnem raziskovalnem okolju.

Literatura

- BABIČ, Saša, 2010: Sodobne modifikacije pregovorov, frazemov in drugih folklornih obrazcev. *Slavica Slovaca* 45/2. 154–161.
- ČERMÁK, František, 2001: Propoziciční frazémy a idiomy v češtině. Mieczysław Balowski, Wojciech Chlebda (ur.): *Frazeografia słowiańska*. Opole: Uniwersytet Opolski. 93–101.
- DIJADEČKO, Ljudmila, 2007: *Krylatyj slova zvuk ili Russkaja eptologija*. Kijev: Avianpostprim.
- GRZYBEK, Peter, 1994: Winged Word. Walter A. Koch (ur.): *Simple Forms. An Encyclopaedia of Simple Text-Types in Lore and Literature (Bochum Publications in Evolutionary Cultural Semiotics 4)*. Bochum: Brockmeyer. 293–298.

- JAKOP, Nataša, 2003: Pragmatični frazemi v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. *Jezikoslovni zapiski* 9/2. 111–127.
- JAKOP, Nataša, 2006: *Pragmatična frazeologija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KEBER, Janez, 2011: *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KOPŘIVOVÁ, Marie, HNÁTKOVÁ, Milena, 2014: From Dictionary to Corpus. Vida Jesenšek, Peter Grzybek (ur.): *Phraseologie im Wörterbuch und Korpus*. 155–168.
- KRŽIŠNIK, Erika, 1987: Prenovitev kot inovacijski postopek. *Slava* 1/1. 49–56.
- KRŽIŠNIK, Erika, 1994: *Slovenski glagolski frazemi: ob primeru frazemov govorjenja*. *Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- KRŽIŠNIK, Erika, 2007: Meja med semantičnim in pragmatičnim opisom frazeološke enote. Željka Fink Arsovski, Anita Hrnjak (ur.): *Slavenska frazeologija i pragmatika*. Zagreb: Knjigra. 139–145.
- KRŽIŠNIK, Erika, 2013: Moderna frazeološka veda v slovenistiki. Nataša Jakop, Mateja Jemec Tomazin (ur.): *Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 15–26.
- MENAC-MIHALIĆ, Mira, 2007: O frazeologiji Križevačko-podravskih kajkavskih govora. *Hrvatski* 5/2. 23–38.
- METERC, Matej, 2013: Antonimija enako motiviranih paremioloških enot (primeri iz slovenščine in slovaščine). *Slavistična revija* 61/2. 361–376.
- METERC, Matej, 2014: *Primerjava paremiologije v slovenskem in slovaškem jeziku na osnovi paremiološkega optimuma*. *Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- METERC, Matej, 2016a: Izrazi za stavčne frazeme v slovenskem govornem in raziskovalnem prostoru skozi čas. Mateja Jemec Tomazin (ur.): *Prostor in čas v frazeologiji*. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko, Založba ZRC, ZRC SAZU. 181–191.
- METERC, Matej, 2016b: Empirični pristopi k razločevanju med neparemiološkimi in paremiološkimi stavčnimi frazemi. *Jezikoslovni zapiski* 22/1. 75–85.
- MLACEK, Jozef, 1983: Problémy komplexného rozboru prísloví a porekadiel. *Slovenská reč* 48/2. 129–140.
- MLACEK, Jozef, ĐURČO, Peter, 1995: *Frazeologická terminológia*. Bratislava: Stimul.
- PERMJAKOV, Grigorij, 1970: *Ot pogovorki do skazki. Zametki po obščej teorii kliše*. Moskva: Nauka.
- PERMJAKOV, Grigorij, 1988: *Osnovy strukturnoj paremiologii*. Moskva: Nauka.
- ROJS, Jurij, 2012: Kebrov Slovar slovenskih frazemov. *Jezikoslovni zapiski* 18/1. 209–212.
- STANONIK, Marija, 2008: Dinamičnost žanrskega sistema slovenske slovstvene folklore v 19. in 20. stoletju. *Traditiones* 37/2. 129–167.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, 2001: Komunikacijski ali sporočanjejski frazemi. *Jezik in slovstvo* 46/5. 191–200.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1973/1974: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. *Jezik in slovstvo* 19/8. 273–279.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1985: Vsebinska podstava primerjalnih frazeologemov v slovenskih zbirkah pregovorov in rekov. Janez Dular (ur.): *XXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, zbornik predavanj*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani. 31–46.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1996: Dvojčiči in podobne frazeološke zgradbe v slovenščini. *Slavistična revija* 44/3. 269–278.